

[Undervisningsministeren.]

brydende ordning af 1814. Der er her et ansvar, som rækker dybere end de øjeblikkelige konjunkturer. Når tiderne er vanskelige, tænkes der alvorligst på børnenes fremtid, og lad mig tilføje: hvis et lille 4 millioners folk som det danske skal klare de vanskeligheder, der i disse tider mangesdobles for de små nationer, og opretholde et set i forhold til den øvrige verden ret højt leveniveau, må der kaldes på hver enkelt evne. Ingen dygtiggørelse må forsømmes. Jeg føler mig overbevist om, at konservative, liberale og socialdemokrater, enten de tilhører den ene eller den anden fløj i erhvervslivet, vil være af denne opfattelse og se det økonomiske offer i et andet perspektiv end det øjeblikbetonede.

Efter den stærke samfundsudvikling, der har fundet sted, må skoleformen simpelthen føres à jour. For at undgå enhver misforståelse: der bør ikke i dette høje ting være nogen uenighed om, at skolen har sit egentlige mål ikke alene i dygtiggørelsen, men også i karakterdannelsen og den personlige udvikling. Personlig sætter jeg karakterdannelsen øverst. Det er det pædagogiske liv, som udfolder sig ikke mindst i ånds-fagene, der bærer værdierne i sig. Vi bør ikke på dette punkt påføre hinanden misforståelser, men erindre, at det, der her og i denne omgang bør rettes, er en skævhed i forholdet mellem skole og samfund.

Hvad angår indholdet af de forslag, der herved fremsættes, kan jeg helt og fuldt tiltræde, hvad formanden for Danmarks Lærerforening, førstelærer Niels Nielsen, der også er formand for lærernes samarbejdsudvalg, har udtalt, idet han fremhævede følgende punkter som de ledende synspunkter ved udarbejdelsen af forslagene: 1) en afsvækkelse af eksamenspræget og eksamensmentaliteten, 2) en tilnærmelse mellem folkeskolens forskellige linier, så at de bringes i bedre balance i skolebilledet, 3) folkeskolens frigørelse for pres fra overliggende skoleformer og frihed for lærerne til gennem friere arbejdsformer at forme undervisningen, 4) samme muligheder for by og land med hensyn til videreuddannelse og 5) en rammelovgivning med muligheder for skolens indretning under hensyn til stedlige ønsker og behov.

Det er nu mit håb, at vi i det høje ting

i ro og fordragelighed vil arbejde videre med den stillede opgave. Jeg anser det for et plus, at der både af det ærede medlem hr. Jørgen Jørgensen (Lejre) og af partiet venstre er udarbejdet konkrete forslag. Fra konservativ side foreligger der ikke noget forslag, men derimod forskellige udtalelser. Min forgænger i embedet, det ærede medlem hr. Hvidberg, har fremsat forskellige kritiske kommentarer, der dog ikke synes at indeholde en stillingtagen til venstres forslag eller det 8. skoleår. Fra anden konservativ side har jeg bemærket en venligt forstående indstilling. Det gælder udtalelser af et par kendte gymnasierektorer og forstanderen for Danmarks Lærerhøjskole.

Det ligger udenfor en fremsættelsestales naturlige rammer at foretage nogen som helst vurdering af synspunkter, der får deres selvfølgelige plads ved lovforslagenes første behandling.

Lad mig dog endnu en gang betone, at det ville være ønskeligt, om dette lovforslag, der vedrører alle danske børn, i kraft af dets upolitiske karakter kunne holdes udenfor den almindelige politiske fægtning, og jeg ville anse det for en stor lykke, om vi, der kan betragtes som repræsentanter for de danske hjem, kunne finde en løsning, som også den danske lærerstand kunne føle sig tilfreds med. Vi burde kunne finde en løsning, der samler et betydeligt flertal i tinget.

Jeg tillader mig herved at anbefale lovforslagene til det høje tings velvilje.

Formanden: Det ærede medlem hr. Bertel Dahlgaard har som ordfører for forslagsstillerne ordet for at fremsætte 3 anmeldte forslag.

Ordføreren for forslagsstillerne (Bertel Dahlgaard): Jeg skal tillade mig for det høje ting at fremsætte forslag til folketingsbeslutning om nedsættelse af et udvalg til overvejelse af samarbejdet mellem de for landets økonomiske politik bestemmende faktorer. Et lignende forslag fremsatte forslagsstillerne her i tinget den 22. april i år, men forslaget kom ikke til behandling, forinden tinget tog ferie.

Baggrunden for forslaget er, som jeg også ved fremsættelsen i foråret udtalte, at der

[Bertel Dahlgaard.]

herhjemme ganske øjensynligt mangler den fornødne samordning af de økonomiske magtfaktorer, der øver den afgørende indflydelse på landets økonomiske politik. Der ved kommer det til at skorte på den indbyrdes tilpasning af finans-, kredit- og lønpolitikken, som er en forudsætning for, at der i den økonomiske politik kan følges en fast langtidslinie, som kan sikre den fornødne balance i landets økonomi. Skal vi kunne opretholde i det væsentlige fuld beskæftigelse og samtidig holde vor betalingsbalance overfor udlandet i orden, må en sådan koordinering tilvejebringes. Det går efter vort skøn ikke an, at de økonomiske kræfter til tider trækker i hver sin retning.

De valutavanskeligheder, vi har levet under i det sidste år, er jo i høj grad påvirket af den ændring i konjunkturudviklingen, som i fjor forår indtrådte i Amerika, og som derefter har øvet sin indvirkning på den i forvejen stærke økonomiske aktivitet i Vesteuropa; men der er ikke tvivl om, at havde der i foråret 1954, da de nye lønoverenskomster herhjemme blev indgået, og da statens udgifts- og anlægsbudget blev fastlagt, været den rette samklang mellem organisationernes, statens og nationalbankens handlinger, kunne de udefra kommende påvirkninger være modvirket i tide dels gennem indholdet af lønoverenskomsterne, dels gennem en hurtigt gennemført nedskæring af statens civile og militære anlægsbudget. Det, der her blev forsømt, har hævnnet sig, men jeg tror, at de meget kritiske partier, venstre og det konservative folkeparti, må erkende, at de i hvert tilfælde ikke var forudseende for halvandet år siden på de områder, der er de afgørende.

Vi står nu i de kommende måneder overfor meget betydningsfulde beslutninger på det økonomiske område, beslutninger, som skal træffes dels i folketinget, dels i nationalbanken og dels i organisationerne. Det er overordentlig vigtigt, at der nu skabes harmoni og den rette overensstemmelse mellem disse beslutninger, så disse organer ikke modvirker hinanden, og det er rimeligt, at folketinget tager initiativet til, at de fornødne drøftelser og overvejelser påbegyndes i tide. Det er udfra disse synspunkter, at jeg på det radikale venstres

vegne fremsætter dette forslag til folketingsbeslutning, hvorved finansministeren opfordres til at nedsætte et udvalg med den opgave at undersøge, i hvilket omfang landets valutariske og økonomiske vanskeligheder delvis skyldes et svigtende samarbejde mellem de organer, der er af størst betydning for landets økonomiske politik, og selvfølgelig at overveje formerne for det bedst mulige samarbejde i fremtiden.

Det foreslås, at udvalget kommer til at bestå af et formandsskab på 5 medlemmer samt 7 andre medlemmer. Finansministeren udpeger en formand blandt formandsskabets medlemmer, hvoraf et medlem udnævnes af finansministeren og et medlem udnævnes af nationalbanken. Endvidere udnævner finansministeren efter forhandling med finansudvalget 3 nationaløkonomisk sagkyndige til medlemmer af formandsskabet. Af udvalgets øvrige medlemmer udpeger De samvirkende Fagforbund 2, Dansk Arbejdsgiverforening 1, Håndværksrådet 1, Landbrugsrådet 1, De samvirkende danske Husmandsforeninger 1, og en pivratfunktionær udpeges af Fællesrådet for danske Tjenestemand- og Funktionærorganisationer.

Det er iøvrigt interessant at se, at for en måneds tid siden nedsatte den daværende svenske finansminister, Sköld, en ekspertkomité med den opgave at udrede, i hvilket omfang det er muligt at udforme retningslinier for en samordning af de midler, der står til rådighed for den økonomiske politik, og at klarlægge de økonomiske forudsætninger for fuld beskæftigelse samt de konsekvenser, dette medfører på de forskellige områder. Man er altså i Sverige inde på den samme tankegang, som ligger bagved det forslag, jeg her fremsætter. Nedsættelsen af den svenske komité var iøvrigt finansminister Skölds sidste embedshandling forinden hans tilbagetræden.

Det siges i bemærkningerne til forslaget, at det vil være naturligt, at de i forbindelse med pristalsproblemet stående spørgsmål indgår i udvalgets overvejelser. Der har jo i det sidste par måneder været ført en omfattende diskussion om pristalsreguleringens betydning for den uheldige økonomiske udvikling. Der er ikke tvivl om, at denne betydning er blevet helt overdrevet. Det er jo ikke pristalsreguleringen, der

[Bertel Dahlgaard.]

sætter prisstigningen i gang; det er en række dels udefra, dels indefra kommende forhold, der her er afgørende. Der er således ingen tvivl om, at når der endnu opretholdes kvantitative restriktioner for indførslen indenfor størstedelen af hjemmeindustriens vareområder, så vil dette på mange måder medvirke til at opretholde højere priser og højere avancer på hjemmemarkedet og sinke den rationalisering og fornyelse, der gør konkurrencedygtig. I kraft af sådanne forhold forhøjes pristallet, og det er de her nævnte bagvedliggende årsager, man skal fjerne, i stedet for at skælde ud over pristalsreguleringen, og så længe man ikke kan føre liberaliseringen helt igennem, bør man derfor efter vort skøn i større omfang end hidtil iværksætte sammenligninger mellem de pågældende varepriser herhjemme og tilsvarende varepriser i andre lande af lignende karakter som vort, så det i højere grad kan overvåges, om restriktionerne udnyttes gennem for høje priser, hvorved produktionsmæssige fremskridt hemmes.

Selvom pristalsreguleringen således ikke er den primære årsag til prisudviklingen og det også må erindres, at den væsentligste del af de senere års lønstigninger ikke skyldes pristalsreguleringen, men ændringer i lønoverenskomsterne og aftaler truffet indenfor overenskomstperioden, så kan det efter vort skøn være rimeligt at klarlægge pristalsreguleringens virkninger og overveje grundlaget for pristallets beregning.

Under hensyn til dette forslags formål foreslås det, at udvalgets formandsskab skal afgive rapport til finansministeren og folketinget inden udgangen af januar måned, og jeg vil derfor være taknemlig for, om den højtærede formand kan finde mulighed for meget snart at sætte forslaget til behandling her i tinget.

Jeg skal dernæst på det radikale venstres vegne fremsætte *forslag til lov om fremme af udbyttedeling*. Et lovforslag af tilsvarende indhold har været behandlet her i tinget i to samlinger, nemlig samlingerne 1951—1952 og 1952—1953. Der fandt da ret omfattende udvalgsbehandlinger sted, og et stort materiale til belysning af herhen hørende problemer blev indsamlet.

I bemærkningerne til det foreliggende

lovforslag er der givet en omfattende begrundelse for forslaget, hvortil jeg henviser, ligesom jeg henviser til fremsættelsestalen i samlingen 1951—1952, der findes i folketingets forhandlinger sp. 518. Jeg skal derfor her nøjes med nogle få betragtninger, som det forekommer mig det nuværende tidspunkt giver anledning til.

Når næsten hele arbejdskraften er i arbejde, er der stort set kun tre muligheder for at øge produktionen. Den ene er at udligne sæsonsvingningerne, og det er et punkt, hvor bestræbelserne må sættes mere effektivt ind end hidtil. Den anden mulighed er en begrænsning af antal og tjenestetid for det til militærtjeneste indkaldte mandskab, og her vil der forhåbentlig kunne indvindes adskilligt. Endelig er der den tredje mulighed, nemlig at øge produktiviteten gennem rationaliseringer og øget personlig arbejdsindsats i produktionen. Denne sidste vej indeholder utvivlsomt de rigeste muligheder. Dersom man kan skabe en intens fællesinteresse mellem bedrifternes ledelse og medarbejderne i at frembringe det størst mulige arbejdsresultat, ligger der heri en mægtig velstandsreserve, og det er vel tidens største produktionsmæssige opgave at få denne velstandsreserve nyttiggjort til gavn for hele samfundet gennem en højere levestandard.

Betingelsen for at skabe en sådan fællesinteresse er selvfølgelig, at alle, der medvirker i produktionen og i den enkelte bedrift, har en forvisning om, at de kan vente en retmæssig andel i det øgede produktionsudbytte. Indførelsen af samarbejdsudvalg i industriens større bedrifter bygger jo faktisk på den idé, at det skulle være muligt at skabe en sådan større fællesinteresse, og skal der være mening i denne nydannelse, må den betyde, at virksomhedens medarbejdere skal erkende deres interesse i at gøre virksomheden mere konkurrencedygtig, fordi de kan regne med at få en berettiget andel af fordelen derved. Med andre ord: med samarbejdsudvalgene er springet gjort fra en ensidig kollektiv indstilling til den individuelle interesse for den enkelte bedrift. Fra samarbejdsudvalgenes idé er der kun et skridt til andre aflønningsformer, der knytter ledelse, funktionærer og arbejdere sammen i et fællesskab, hvis fælles interesse er bedriftens bedst mulige trivsel